

Oxf. 903:906/908:91:180:(497.12)

TEMELJNE ZNAČILNOSTI MEDSEBOJNIH VEZI IN NESOGLASIJ UPORABNIKOV GOZDA IN GOZDNEGA PROSTORA

Iztok WINKLER*

Izvleček:

Gozdarstvo je s številnimi vezmi povezano z drugimi dejavnostmi in uporabniki gozdnega prostora. Odnosi med njimi si zaradi različnih interesov pogosto tudi nasprotujejo. Prispevek razčlenjuje temeljne značilnosti nasprotij v samem gozdarstvu ter nesoglasja v razmerjih gozdarstva do divjadi, gradnje družbenih infrastrukturnih objektov, kmetijstva, turizma, obrambe in varstva okolja. Razmerja med različnimi uporabniki gozdnega prostora in gozdov je treba urejati z načrtovanjem, mesto za to pa so samoupravne interesne skupnosti za gozdarstvo.

BASIC CHARACTERISTICS OF RECIPROCAL LINKS AND DISCORDANCE BETWEEN USERS OF THE FOREST AND THE FOREST SPACE

Iztok WINKLER*

Abstract:

Forestry has numerous links with other activities and users of the forest space. The different interests mean that relations between them are also frequently discordant. This contribution analyses the basic characteristics of these conflicts within forestry itself and discordance in relation to game, the development of social infrastructure, farming, tourism, defence and conservation of the environment. Relations between the various users of the forest area and the forest must be organized in the process of planning, by means of the self-management interest groups for forestry.

*dr. Iztok WINKLER, dipl. inž. gozd., redni profesor, Biotehniška fakulteta, 61000 Ljubljana, Večna pot 83.

0. UVOD

Gozd mora od nekdanj rabiti sočasno več namenom. Zato lahko nastanejo nesoglasja med ljudmi in dejavnostmi, ki pričakujejo ali zahtevajo od gozda kaj različnega. Še nikoli pa ni toliko ljudi hotelo kaj od gozda in še nikoli niso postavljali predenj toliko različnih zahtev kot jih danes.

Gozd in gozdarstvo sta s številnimi vezmi povezana z drugimi dejavnostmi. Vezi izhajajo iz skupne rabe gozdnega prostora ali iz skupnega uživanja glavnih in stranskih gozdnih proizvodov ter splošno koristnih funkcij gozdov.

Uporabniki gozdnega prostora so načelno enakopravni. Nihče ne sme uporabljati gozdnega prostora in gozdov na škodo drugega uporabnika. V praksi pa vendarle ni tako in so med različnimi uporabniki tudi nesoglasja. Reševati jih morajo predvsem sami, z medsebojnim dogovarjanjem in sporazumevanjem.

Poleg posameznih dejavnosti, ki ogrožajo ali so v disonanci z eno ali nekaj funkcijami (nalogami) gozdov, je gozd danes v izrazitem nesoglasju z onesnaževalci, ki pretijo, da bo gozd izumrl. Proti njim sta gozd in gozdarstvo sama skoraj nemočna in je potreben odločen družbeni poseg.

1. POLOŽAJ GOZDA NA SLOVENSKEM

V Sloveniji smo z nad 50-odstotno gozdnatostjo dosegli tisti obseg gozdov, ki je glede na drugo izrabo prostora maksimalen. Zato ni družbene potrebe, da bi v globalu širili gozdne površine. To pa seveda ne pomeni, da se v nekaterih okoliščinah ne bo zgodilo tudi to in da gozdov ne bodo krčili. Ob vse bolj poudarjeni vrednosti kmetijskih obdelovalnih površin se zlasti pri gradnjah povečuje tudi pritisk na gozdove. Temu se ne bo mogoče izogniti. Naše gozdove moramo strokovno ovrednotiti in določiti tiste površine, ki so tako v lesnoproizvodnem pomenu kot glede splošno koristnih funkcij manj pomembne in se jim lahko odrečemo. Pri tem pa ne bi smeli nekritično popustiti tistim, ki želijo posekati zlasti nižinske gozdove ali skupine drevoja, ki resda navadno nimajo visokega lesnoproizvodnega pomena, pač pa izjemno infrastrukturno vrednost.

2. GOZD — GOZDARSTVO — OKOLJE

Slovensko gozdarstvo ni pričakalo krize okolja nepripravljeno. Skrb za varstvo okolja je ves čas sestavina razvoja gozdarstva. Pomen gozdov in slovenskega gozdarstva za varstvo okolja ter njegov dozrajšnji prispevek k temu pa je v naših družbenih dokumentih mnogo premalo poudarjen, pogosto tudi po krivdi samih gozdarjev.

Mnogi ukrepi za varstvo naravnih dobrin in človekovega okolja so, razumljivo, predvsem omejitveni, saj skušamo z njimi zaustaviti negativne posege v naravo in okolje. Prav redke pa so gospodarske panoge, ki obenem s krepitvijo svojih gospodarskih dejavnosti lahko krepijo tudi varovanje človekovega okolja. Mednje sodi na prvem mestu gozdarstvo, ki hkrati s svojo gozdarsko dejavnostjo opravlja še veliko drugih (splošno koristnih) funkcij. In prav sočasnost ter soodvisnost gospodarskih in splošno koristnih funkcij gozdov sodi med temeljne značilnosti gospodarjenja z gozdovi ves čas, odkar se je človekovo poseganje v gozdove zaradi vse večjih potreb po lesu razvilo v pomembno gospodarsko dejavnost.

Družbene zahteve po vseh dobrinah gozda in gozdnate krajine se nenehno večajo. Zato se zavedamo, da moramo izoblikovati takšno optimalno gospodarjenje z gozdovi, katerega cilj je trajno in neprenehno ter najustreznejše izrabljanje zmogljivosti gozdnih rastišč, povečanje vrednosti gozdov in izboljšanje splošno koristnih funkcij gozdov.

Proizvodnjo lesa načrtujemo in uresničujemo skladno z naravovarstvenimi načeli gospodarjenja z okoljem. Do takega odnosa do gozda se je gozdarstvo dokopalo z dolgotrajnim strokovnim in znanstvenim delom, ki je v praksi dalo pozitivne praktične dosežke, takšne, ki so v popolnem sozvočju z družbenimi načeli o varstvu okolja.

Za pravilno razumevanje vloge gozda in gozdarstva je zato pomembno, da vedno znova opozarjamo na funkcije, ki jih ima gozd poleg proizvodnje lesa. Med številne funkcije gozda, ki ponazarjajo resnični pomen gozdov in gozdarstva pri varstvu okolja, prištevamo zlasti:

- varstvo človeka in njegovih stvaritev pred naravnimi pojavi in ujmami, kot so erozija in degradacija tal, hudourniki, visoki vodostaji in plazovi;
- varstvo pred negativnimi vplivi civilizacije, kot so hrup, prah, onesnaževanje voda, pomanjkanje kisika in predelava ogljikovega dvokisa;
- vlogo gozda kot edinega večjega ohranjenega ostanka narave in s tem pomembnega socialnega dejavnika pri iskanju stikov človeka z naravo;
- vlogo gozda kot temeljnega ogrodja krajine v Sloveniji, ki je regeneratorska življenjske moči v krajini, je naravno najboljši krajinski element in je nasporna utež v vse bolj tehnicirani krajini;
- pomen gozda kot glavnega oskrbovalca Slovenije s čisto vodo, saj je večina vodnih izvirov v gozdovih, kjer je vpliv kemičnega onesnaževanja vode minimalen zaradi filtracijskega delovanja gozda in zaradi načrtne uporabe mineralnih gnojil.

Krepitev splošno koristnih funkcij gozdov v Sloveniji praviloma skoraj v ničemer ne omejuje proizvodnje lesa, temveč postaja njen celostni del. Vendar pa splošno koristni učinki gozda niso brezplačni dar narave, temveč dosežek načrtnega in dolgoročnega gospodarjenja z gozdovi. Povečana družbena zahteva po krepitvi splošno koristnih funkcij gozdov marsikje dodatno bremeni gozdnogospodarske organizaci-

je in slabi njihov gmotni položaj. V takih primerih ni zadovoljivo rešeno nadomestilo za opravljanje povečanega obsega gozdnogospodarske dejavnosti.

3. NASPROTJA GOZD — GOZDARSTVO

Gozd je najprej v nenehnem nasprotju z gozdarstvom samim, ki mora zaradi gospodarskih potreb posegati v gozd. Nasprotja nastajajo zaradi načina gospodarjenja tako v gojenju kot v izkoriščanju gozdov in zaradi gozdnih gradenj.

Gozdarstvo kot gospodarska dejavnost je v nasprotju z gozdom zmeraj tedaj, kadar ne deluje v skladu s sonaravnim gospodarjenjem. Čeprav naša doktrina gospodarjenja z gozdovi v celoti temelji na sonaravnem gospodarjenju, v praksi tega še zmeraj ne upoštevamo, včasih zaradi neznanja, pogosteje pa zaradi malomarnosti in lažnosti. Zato so v naši gozdarski zakonodaji še vedno potrebne prepovedi raznih ravnanj, kot npr. sečnja na golo, ki bi morala biti že trdno vsidrana v strokovni zavesti vsakega gozdarja.

Ključno nasprotje pa povzročamo s tehnologijo izkoriščanja gozda. Naša tehnologija gozdne proizvodnje je še premalo prilagojena rastišču, in zato ne pospešuje sonaravnega gospodarjenja z gozdom. Preveč je uniformna, premalo imamo tudi primernih strojev, po gozdovih se giblje še preveč neustreznih in neprilagojenih delovnih sredstev. Gozdna proizvodnja, organizirana po industrijskem zgledu in z željo, da bi bila gospodarna in učinkovita, je preveč zanemarila nekatere specifične proizvodne razmere v gozdu, npr. klimatske. Les spravljamo skoraj v vsakem vremenu, vozimo ga s kamioni po premokrih cestah itn. Vse to slabo vpliva ne samo na pravilne poti in gozdne ceste, pač pa tudi na ves gozd. Sodobna gozdna proizvodnja je npr. tudi skoraj povsem opustila sečnjo na suš.

Zlasti tehnologija spravila gozdnih lesnih sortimentov je premalo diferencirana glede na pestre terenske in sestojne razmere ter različno zahtevnost posameznih gozdnogospodarskih ciljev. Preveč enostransko spravljamo les le s traktorji in premalo uporabljamo žične naprave, saj z njimi spravimo le nekaj odstotkov posekanega lesa. Neposredno s tem sta povezani tudi prevelika gostota vlak in tehnologija njihove graditve.

Od neracionalnih zahtev po visoki gostoti vlak (do 300 m/ha) smo v zadnjem času vendarle prišli do racionalnejših (40—70 m/ha). Res je sicer, da z razdaljo zbiranja naraščajo škode v sestojih, vendar je smotrnejše delati redkejše vlake, spravljati les bolj pazljivo in tako zmanjšati poškodbe. Novejša raziskovanja (TRAFELA 1985) kažejo, da se zaradi izdelave vlak gozdna proizvodnja ne zmanjšuje trajno. Poškodbe drevja zaradi naprave vlak pa so na tekoči meter manjše kot pri cestah, vendar pa zaradi večje gostote vlak na enoto površine večje.

Drugi pomembni tujek, ki ga gozdarji sami vgrajujemo v gozd, pa so gozdne ceste. Optimalno odprtost gozdov obravnavamo danes povečini glede na lesnoproizvodne funkcije gozda, premalo pa upoštevamo pri tem celostno gozd in vse gozdnogospodarske cilje. Gozdna cesta prinaša nedvomno veliko pozitivnih, žal pa tudi negativnih vplivov:

pozitivni vplivi: olajšuje izkoriščanje, gojenje in varstvo gozdov, ceste rabijo tudi kot protipožarne preseke, skrajšujejo pravilne razdalje in posredno zmanjšujejo poškodbe lesa, sestoja in tal zaradi spravila lesa;

negativni vplivi: trajno izgubljen količinski in kakovostni donos lesa, škode pri gradnji, povečana nevarnost zaradi vetra in delovanja sonca na deblo, zmanjšuje se zadrževalna sposobnost gozdnih tal za vodo, površinske vode koncentrirano odteka, nemir v gozdu se povečuje, vrednost naložbe je visoka in se počasi amortizira, stroški vzdrževanja so visoki.

Z graditvijo gozdne ceste odvezujemo trajno iz gozdne proizvodnje tolikšen delež gozda, kot ga ima površina cestnega telesa v celotni površini gozda. Za vsak tekoči meter gozdne ceste moramo posekati približno 10 m² gozda. Poškodbe zaradi graditve cest so opazne na oddaljenosti do 30 m, vendar so po številu in obsegu omejene predvsem do oddaljenosti do 10 m. Ob primernem načinu gradnje so te poškodbe lahko minimalne. Priporočljivo je graditi gozdne ceste v mlajših razvojnih fazah gozda (TRAFELA 1985).

Bolj kot prevelika gostota gozdnih cest nas bi morala skrbeti tehnologija njihove graditve — z miniranjem in prečnim odzivom tudi na strminah in na ekološko občutljivih terenih. Mnenja o prometnem režimu na gozdnih cestah so različna. Zavzeti se kaže za takšen režim, ki bo vlogo gozdne ceste omejeval na opravljanje njenih temeljnih funkcij, to je, da bo poleg nalog pri gospodarjenju z gozdovi omogočil obstoj in razvoj višinskih kmetij ter turistične in rekreativne potrebe, zlasti razvoj kmečkega turizma v višinskih predelih.

4. GOZD IN PORABNIKI GOZDNIH LESNIH SORTIMENTOV

Gozdarstvo vežejo najčvrstejše vezi s porabniki gozdnih lesnih sortimentov. Te vezi so najstarejše in zato tudi najbolj dognane, v bistvu pa tudi najmanj sporne. Obseg in struktura gozdnih lesnih sortimentov sta določena z gozdnogospodarskimi načrti, natančneje opredeljena s srednjetročnimi plani gozdnogospodarskih organizacij in usklajena v planskih aktih samoupravnih interesnih skupnosti za gozdarstvo. Tudi nove zmogljivosti primarne predelave lesa, ki bi računale na domačo surovino, niso

mogoče brez soglasja samoupravne interesne skupnosti za gozdarstvo, torej brez uskladitve z gozdarji. Na prvi pogled torej ni težav.

V resnici pa nesoglasja so in se bodo v prihodnje gotovo še zaostrovala. Kažejo se zlasti kot posledica:

- zaprtosti prodaje gozdnih lesnih sortimentov na območju ne glede na sposobnost predelovalne industrije, da jih kakovostno ovrednoti; s tem se slabi tudi gmotni položaj gozdarstva;
- nepripravljenosti za večjo diferenciacijo cen gozdnih lesnih sortimentov po kakovosti in možnosti boljšega ovrednotenja v predelavi. Ta nepripravljenost je tako med nekaterimi gozdarji kot med lesarji, kaže pa se v „povprečnih cenah“ gozdnih lesnih sortimentov.
- povpraševanja po gozdnih lesnih sortimentih, ki je še zmeraj večje od domače ponudbe. To objektivno povečuje pritisk na gozdove;
- prevelikega spraševanja po količinah in premajhnega po kakovosti gozdnih lesnih sortimentov. To zanika gospodarski smisel in učinkovitost gojenja gozdov.

5. GOZD — DIVJAD

Naraven gospodarski gozd je mogoč le, če sta živalstvo in rastlinstvo usklajena. Danes nista. Po podatkih iz leta 1980 je v Sloveniji zaradi divjadi prizadeta več kot desetina gozdov, kar 32.274 ha gozdov pa propada ali pa so tako zelo poškodovani, da v njih ni več mogoče trajno gospodarjenje z doslej uveljavljenimi ukrepi.

Neuskklajena razmerja med rastlinsko in živalsko komponento imajo hude posledice za bioekološko stabilnost gozdov, proizvodnjo v gozdu in končno tudi na višino etap v prihodnosti. Na najslabšem so obsežni gozdovi na visokem krasu, kjer se jelka hitro suši in se gozdovi težko naravno obnavljajo. Visok stalež divjadi je na območjih z biološko nestabilnimi gozdovi ena izmed glavnih ovir za biološko stabilizacijo teh sestojev z vnašanjem nujno potrebnega deleža listavcev. Divjad zmanjšuje pestrost drevesne sestave v mladju in s tem slabi bioekološko stabilnost gozdov.

Temeljni vzrok za to je stalno zmanjševanje in denaturiranje življenjskega prostora divjadi in napačno razumljeno gojenje divjadi. Gojitev divjadi, ki je sicer enakovredna funkcija v gozdu, se postavlja nad druge funkcije, kar onemogoča naravno reprodukcijo gozdnega ekosistema.

Zato bi morali uskladiti stalež in vrsto divjadi, hkrati pa z gozdnogospodarskimi posegi oblikovati rastiščnim razmeram po zastopanosti drevesnih vrst in strukturi ustrezen gozd, ki bo najbolj izpolnjeval svojo večnamensko vlogo tudi pri ohranitvi in gojitvi divjadi. Ohranjevati moramo za bivanje in prehrano divjadi pomembne grmovne in drevesne vrste.

V gozdnogospodarskih načrtih bi se morala ta problematika bolj izraziti. Vendar pa imajo le štirje območni gozdnogospodarski načrti — Postojna, Kranj, Celje in Murska Sobota — izdelane zasnove za ustrezno reševanje problemov v odnosih gozd — divjad. Deklarativno je o teh vprašanjih veliko soglasja, v praksi pa se dogovorjeno prepočasi uresničuje.

6. GOZD — DRUŽBENI INFRASTRUKTURNI OBJEKTI

Z graditvijo družbenih infrastrukturnih objektov, kot so ceste, daljnovodi, plinovodi in podobno, so v Sloveniji občutno prizadeti gozdovi in gozdarstvo kot gospodarska dejavnost. Za vsak kilometer avtomobilske ceste skozi gozd je izkrčeno 5 do 6 ha gozda. Škodljive posledice so:

- trajna izguba donosa lesa in stranskih gozdnih proizvodov
- prezgodnja sečnja nedozorelih sestojev
- prizadet življenjski prostor divjadi
- daljši transport lesa, potrebna je rekonstrukcija mreže cest in novi priključki
- potrebna preureditev gozdnogospodarskega načrta
- vegetacija ob cesti je ogrožena zaradi strupenih izpušnih plinov.

Pomemben tujek v gozdu so tudi daljnovodi. Ti že zdaj kar močno sekajo naše gozdove. Omrežje 380 kV daljnovoda, ki je dolgo 305 km, poteka 115 km (38%) skozi gozd v pasu 40 do 50 m. To pomeni, da je zaseglo okoli 510 ha gozdov. Koridorji visokonapetostnih daljnovodov pa so vzeli okoli 1100 ha gozdov. Podobno je s plinovodom, ki s koridorjem, dolgim okoli 15 do 20 m, približno 100 km poteka po gozdu.

Huda rana v naravnem okolju so tudi kamnolomi, ki jih je v Sloveniji 632, na površini 815 ha, od tega 442 ha gozda. Poleg neprimerne estetskega videza povzročajo delo v njih tudi hrup, dvigajo se velike količine prahu.

Zaradi vsega tega je projektiranje velikih družbenih infrastrukturnih objektov zahtevna interdisciplinarna naloga, ki zahteva sodelovanje različnih strokovnjakov in ne dovoljuje splošnih shem in receptov. Gradnja družbenih infrastrukturnih objektov mora upoštevati gmotne človekove in družbene potrebe, biti pa mora tudi ekološko utemeljena. Gozdarji morajo sodelovati že ob začetku, ob zasnovi pri načrtovanju, ne pa šele takrat, ko je mogoče le še popravljati ali se samo jeziti.

7. GOZD — GOZDARSTVO — KMETIJSTVO

Gozdarstvo povezujejo s kmetijstvom predvsem kmečki gozdovi in kmečki gozdni posestniki, ki so sočasno kmetijski in gozdni proizvajalci. V zadnjih letih nam je uspelo integrirati zasebni sektor gozdarstva v temeljnih organizacijah kooperantov, hkrati pa tudi v praksi uveljaviti skupno gospodarjenje z družbenimi in zasebnimi

gozdovi. Ob nedvomnih prednostih, ki jih ima skupno gospodarjenje z vsemi gozdovi ne glede na lastništvo in povezanost kmečkih gozdnih posestnikov v temeljnih organizacijah kooperantov, pa smo premalo pazili na nekatere slabosti, ki so se ob tem pojavljale.

Kmečke gozdne posestnike skušamo ponekod pogosto preveč šablonsko pritegniti v organizirano gozdno proizvodnjo, namesto da bi izrabili njihov specifični proizvodni položaj, ki jim omogoča kombinacijo kmetijskega in gozdnega dela in prilagajanje naravnim danostim.

Pri uveljavljanju skupnega gospodarjenja z vsemi gozdovi ne glede na lastništvo pogosto zanemarjamo, da je kmečki gozdni posestnik tudi kmetijski proizvajalec in da moramo njegovo kmečko gospodarstvo gledati celostno in upoštevati vse dejavnosti, ki jih opravlja. To pa pomeni, da se mora tudi gozdarstvo prilagajati stanju in potrebam celotnega kmečkega gospodarstva, sodelovati pri opredeljevanju njegovega razvoja in pri ustvarjanju gmotnih možnosti za ta razvoj.

Paša v gozdu v zadnjih letih spet huje ogroža lesnoproizvodne in druge funkcije gozda, celo varovalne. Anketa, ki jo je leta 1985 opravil Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo (AZAROV 1986), kaže, da gozdna paša obremenjuje najmanj 5% slovenske gozdne površine. Najbolj so izpostavljene višje lege gozdnega sveta v Julijcih, Karavankah, na Jelovici, Mežaklji in na Pohorju. Paša v gozdu poslabšuje gozdne ekosisteme, pretirana paša pa jih lahko tudi opustoši. Sodobno pašništvo ne potrebuje gozdne paše. Zato se moramo zavzeti za dosledno razmejitev gozda in pašnika — tako, ki bo usmerjala v intenzivno živinorejo na urejenih površinah ne pa v ekstenzivno gozdno pašo. Tudi zakonsko določilo, ki dovoljuje zasebnemu gozdnemu posestniku pašo živine v njegovem gozdu, bi morali čimprej opustiti.

8. GOZD — REKREACIJA — TURIZEM

Gozd obiskujejo številni in najrazličnejši obiskovalci, od tistih, ki v njem iščejo samo svež zrak in mir, do tistih, ki nabirajo gozdne sadeže. Taki obiski v ničemer ne ogrožajo gozda in njegovih funkcij, dokler so usmerjeni, obiskovalci pa primerno vzgojeni in imajo pravičen odnos do gozda. Nepravilno in čezmerno nabiranje gozdnih sadežev, lomljenje vej in uničevanje mladja pa nedvomno povzročajo v gozdu škodo, ki je zlasti velika na območjih, kjer je večja koncentracija obiskovalcev.

9. GOZD IN OBRAMBA

Zasnove splošne ljudske obrambe in sodobnega gospodarjenja z gozdovi so skladne in med njimi ni nasprotij. Gozd bi v morebitni vojni rabil kot bivalni prostor oboroženih sil in kot pribežališče prebivalstva z ogroženih ali začasno zasedenih ozemelj, imel bo maskirno in dopolnilno prehranjevalno vlogo in podobno. Naravni gozd

bo tudi pomembna ovira za delovanje napadalca. Edino večjo težavo v uresničevanju zasnove splošnega ljudskega odpora povzročata razmeroma gosta mreža gozdnih cest na nekaterih območjih. Pri gradnji gozdnih cest še premalo ali sploh ne upoštevamo obrambnih vidikov.

10. PLANIRANJE KOT NAČIN UREJANJA ODNOSOV MED RAZLIČNIMI UPORABNIKI GOZDNEGA PROSTORA IN GOZDOV IN SAMOUPRAVNE INTERESNE SKUPNOSTI ZA GOZDARSTVO KOT MESTO ZA UREJANJE MEDSEBOJNIH ODNOSOV

Videli smo, da so vezi gozdarstva z drugimi dejavnostmi številne in raznovrstne. Nastajajo tudi nesoglasja med gozdom, gozdarstvom in drugimi uporabniki gozdov in gozdnega prostora. Nesoglasja je treba zmanjševati, in če se le da, tudi odpravljati, predvsem pa razumno obravnavati ter poslušati in sprejemati utemeljitve ene in druge strani. Pravo mesto za usklajevanje odnosov med gozdarstvom in drugimi uporabniki gozda in gozdnega prostora so zlasti območne samoupravne interesne skupnosti za gozdarstvo. Prav s samoupravnimi interesnimi skupnostmi za gozdarstvo smo želeli dobiti prostor, kjer bo potekalo usklajevanje med gozdnim, lesnim in drugim gospodarstvom, usklajevanje njihovih interesov s splošno družbenim interesom ohranitve in gojitve gozdov ter ohranjanje biološkega ravnotežja v gozdovih.

Po samoupravnih interesnih skupnostih za gozdarstvo želimo tudi podružbiti nekatere funkcije države ali natančneje — demokratizirati nekatere funkcije, ki so bile doslej v pristojnosti države tako, da smo jih prenesli v sistem socialističnega samoupravljanja. Vendar ne tako, da bi se sprevrgle v delne interese, temveč da bi jih učinkoviteje uresničevali v širši skupnosti, ki obvezuje in združuje vse družbene interese pri gospodarjenju z gozdovi.

V tem sistemu imajo območne samoupravne interesne skupnosti za gozdarstvo pomembne naloge. Poleg nekaterih materialnih odločitev (usmerjanje sredstev za gozdnobiološko reprodukcijo, zagotavljanje in usmerjanje sredstev za odpiranje gozdov z gozdnimi cestami) se morajo v samoupravnih interesnih skupnostih gozdnogospodarskih območij usklajevati interesi med različnimi uporabniki gozdnega prostora za potrebe kmetijstva, vodnega gospodarstva, lovstva, turizma in rekreacije. Skupnosti morajo spremljati tudi medsebojno usklajevanje gozdnogospodarskih in lovskogospodarskih načrtov. Pomembno vlogo imajo tudi pri programiranju graditve gozdnih cest (usklajevanje interesov varovanja gozdov in potreb po odpiranju gozdov z gozdnimi prometnicami, soglasja k izbiri tras gozdnih cest). Odločneje pa se bodo morale čimprej — skupaj z republiško skupnostjo — spoprijeti tudi s problemom umiranja gozdov in z ukrepi za odpravo posledic imisij v gozdove.

Gozdarstvo mora biti dejavnejše tudi pri pripravi družbenih planov občin, zlasti njihovih prostorskih delov. Svoje strokovne podlage za to oblikuje zlasti v območnih gozdnogospodarskih načrtih. Bliža se čas, ko bo treba pripraviti načrte za obdobje

1991—2000, in to bo nedvomno priložnost, da se teh vprašanj lotimo bolj temeljito in celostno.

11. SUMMARY

Forestry has numerous links with other activities and users of the forest space. The different interests mean that relations between them are also frequently discordant.

In Slovenia we have achieved an extent of forest in which over 50% of the land is forested, which, with regard to other uses of the space is maximal and there is no social need to extend our forest areas globally. There will be deafforestation in some regions, while the forest area will expand in others. Special attention will have to be paid to lowland forests, which have an important infrastructural value.

Slovene forestry did not passively wait for the environmental crisis. It is one of the rare activities which can and must strengthen the conservation of the environment at the same time as strengthening their economic activities. This means raising forests which are capable of performing generally beneficial functions at the same time as producing timber. The increased demand by society for the strengthening of generally beneficial functions in many areas despite the simultaneous increase of the production of timber, places additional burdens on the forest management organizations and weaken their overall situation. In such cases, compensation for the increased extent of uneconomic activities has not been satisfactorily resolved.

The forest is first in conflict with forestry itself. Conflicts occur because of silviculture methods as well as in the exploitation of the forests and in construction in the forest. The technology of forest production has not been sufficiently adapted to growth: too much timber is extracted by tractor and aerial cableways are not used enough. Associated with this is also the wish for too high density of forest haulage tracks. Also in the planning and construction of roads, too little consideration is given to the forest and the entire economic aims of the forest, not just timber production. We should be more concerned about the use of inappropriate technology in their construction than about too high a density of forest roads.

Forestry's closest links are with the users of assorted timber. Despite the fact that the extent and structure of types of forest timber are specified in the forestry plans, realised with the midperiod plan of the forest management organizations and harmonized with the planning acts of the self-management interest groups for forestry, disagreements still occur between the foresters and the users of timber. These are primarily a result of the closed sales of forest timber varieties in the regions without regard to the ability of the manufacturing industry to evaluate them by quality and a willingness to introduce a greater price differential by quality between different sorts of timber.

There is a traditional conflict in the relation between forest and game. In Slovenia, more than a tenth of the forests are damaged by game, 32.274 hectares of forest are degenerating or the injuries are such that their long-term management with the usual measures is not possible. The extensive forests in the high Karst are the worst off, where the fir is rapidly drying and the forests have difficulty in regenerating naturally.

The forest and forestry are also affected by the building of social infrastructure such as highways (1 km through a forest = cca 56 hectares of forest), power cables (380 kV of power cable, 305 km long, runs 115 km through the forest in a 40—50 m belt), gas conduits (these are taken through forests in a corridor about 100 km long and 15—20 m wide) and quarries (approx 442 hectares of forest).

The planning and construction of such infrastructural facilities are demanding interdisciplinary tasks, requiring the cooperation of various experts and in which general schemes and recipes are not applicable. They must consider the needs of mankind and society, but they must also be ecologically based.

Forestry's links with farming are primarily with agricultural landowners, who are simultaneously both agricultural and forest producers. In the establishment of the collective management of the entire forest, without regard to ownership, we frequently neglect the fact that the agricultural forest owner is also an agricultural producer and that we have to look at his farm management as a whole and consider all the factors which he does. This means that also the forestry must adapt to the circumstances and needs of the total farm management, and cooperate in defining its development and in the creation of the overall conditions for this development.

In the recent period, grazing in the forests has been a special problem, affecting at least 5% of the Slovene forest area and again seriously threatening not only timber production but also other functions of the forest.

The concept of the general civil defence and that of contemporary management of the forests are in accord and there are no conflicts between them.

The only more serious difficulty in the realization of the bases of the general civil defence may be caused by the relatively dense network of forest roads in some areas.

Insufficient account is taken of defence considerations in the construction of forest roads.

The forest is open to numerous and widely differing visitors. Such visits do not endanger the forest and its functions in any way if they are directed, and the visitors are appropriately educated in their attitude to the forest. The improper and over-picking of forest fruits, the breaking of boughs and the destruction of young growth in regions in which the concentration of visitors is greater, undoubtedly also causes

damage to the forest. Conflicts between the forestry and other users of the forest and forest space have to be reduced and eliminated. Above all, each side must accept and react to the arguments of the other with understanding. The correct place for setting matters between the forestry and other users to the forest and forest space are primarily the self-management interest groups for forestry. Forestry must be more active in the preparation of the social plans of the communes, especially their spatial elements.

12. REFERENCE

- AZAROV, E., 1986. Paša v slovenskih gozdovih. *GozdV* 44, 4, s. 136.
- CIMPERŠEK, M., 1984. Gozdarstvo in varstvo narave. *GozdV* 42, 9.
- ČOP, J., 1982. Kritična ocena stanja in preprečevanja škod od velike divjadi v Sloveniji. V zborniku *Gozd-divjad*. Ljubljana, s. 29—40.
- DOBRE, A., 1985. Obremenitev slovenskih gozdov z infrastrukturnimi objekti. V zborniku *Stabilnosti gozda v Sloveniji*. Ljubljana, s. 114.
- DOBRE, A., 1986. Naravne danosti za načrtovanje in gradnjo gozdnih cest v Sloveniji. *Zb. gozdarstva in lesarstva* 28, s. 81—149.
1985. Dolgoročni plan gospodarjenja z gozdovi v Sloveniji, SIS za gozdarstvo Slovenije. Ljubljana.
1986. *Gozd in okolje — FOREN 86* (zbornik referatov). Ljubljana.
- KOTAR, M., 1987. Nega gozda — osnova nege živalskega sveta in gojitve divjadi. *GozdV* 36, 9.
- MLINŠEK, D., 1969. Gozdarstvo in avtomobilske ceste v Sloveniji, *GozdV* 27, 6-6.
- MLINŠEK, D., 1979. O škodljivih vplivih gozdnega gospodarstva na okolje, *GozdV* 37, 1979, 4.
- MLINŠEK, D., 1972. Konflikti med gospodarjenjem z gozdom in z divjadjo v Sloveniji. V zborniku *Gozd-divjad*, Ljubljana, s. 41—54.
1985. Oblikovanje problemov in osrednji problemi v gozdarstvu Slovenije. Ljubljana.
- POJE, S., 1979. Vloga gozda in gozdnega gospodarstva v konceptu splošnega ljudskega odpora. Ljubljana, diplomatska naloga.
- REBULA, E., 1978. Vlake v gozdu. *GozdV* 36, 9.
- REBULA, E., 1983. Optimalna gostota vlak. *Zb. gozdarstva in lesarstva* 23.
- QUERINI, R., 1975. Projektiranje ceste in varstvo okolja. *GozdV* 33, 6.
- SADAR, V., 1979. Varstvo gozdov z vidika pravilne rabe gozdnega prostora. *GozdV* 37, 5, s. 205—213.
- SIMONIČ, A., 1872. Ohranitev življenjskega okolja — pogoj za ohranitev divjadi. *GozdV* 30, 1.
1979. Stališče in smernice o temeljnih nalogah gozdarstva pri prostorskem planiranju. *GozdV* 37, 6.
- TRAFELA, E., 1985. Vpliv gozdnih prometnic na proizvodnjo v gozdu, magistrsko delo. Ljubljana.

- WINKLER, I., 1971. Odškodnina za razlaščene gozdove na trasah hitrih cest v Sloveniji. *GozdV* 29, 9—10.
- WINKLER, I., 1972. Ekonomsko vrednotenje škod, ki jih v gozdovih povzroča onesnažen zrak. *GozdV* 30, 7.
- WINKLER, I., 1975. Samoupravne interesne skupnosti za gozdarstvo. *SodK* 8, 7.
- WINKLER, I., 1978. Gozdarstvo in varstvo okolja. *SodK* 11, 6.
- ZUPANČIČ, M., 1986. Problem gozdne paše. *GozdV* 44, 4, s. 145—151.
1987. Zaključno poročilo o območnih gozdnogospodarskih načrtih v Sloveniji Ljubljana.
- Zakon o gozdovih. Ur. l. SRS, št. 18—870/85.
- Uredba o urejanju posameznih razmerij iz zakona o gozdovih. Ur. l. SRS, št. 31-1541/86.